

STRUKTURA A PLATY ZAMĚSTNANCŮ KOMORNÍHO PANSTVÍ PARDUBICE V ROCE 1741

Tereza SIGLOVÁ

Cílem tohoto krátkého příspěvku je sledování správy pardubického panství, tak jak ji zachytil soupis komorních zaměstnanců z roku 1741. Obdobným tématem se zabývaly již starší práce.¹⁾

Úřad české královské komory byl zřízen roku 1527 Ferdinandem I. a podléhal dvorské komoře ve Vídni. Spravoval soukromý královský majetek, tzn. statky, které získal Ferdinand I. a jeho nástupci koupěmi nebo konfiskacemi. Dále patřily do správy komory také horní regál, mincovní regál, ungeld, hraniční cla, mýta, lesy, honitba a rybníkářství. Příjmy z nich získané byly určeny na financování dvora a státní správy.²⁾ Komorní statky byly soustředěny do dvou oblastí, polabské a brdsko-křivoklátské. Polabská část byla situována v úrodné nížině, nacházely se zde rozsáhlé lesy, na poděbradském a pardubickém panství byly navíc velké rybníční soustavy. Menší brdsko-křivoklátská oblast oplývala bohatstvím lesů využívaných k císařské myslivosti. Dále se zde těžila železná ruda. Ke komorním statkům patřila v této době také poněkud stranou ležící krušnohorská Přísečnice s rozvinutým železářstvím.³⁾ Odvod peněz z komorních panství se na celkových příjmech komory podílel významnou částí. V letech 1662-1671 na ně připadalo 29,9 %. Větší částkou přispívalo pouze hraniční clo (53,3 %).⁴⁾

1) Šimek T.: Správa pardubického komorního velkostatku v předbělohorském období. In: Východočeský sborník historický, č. 1, Pardubice 1991.
- Vorel P.: Důsledky generální visitace pardubického panství roku 1614. In: Informační zpravodaj Klubu přátel pardubického muzea a kronikářů okresu Pardubice, č. 2, 1985.

2) Janák J. - Hledíková Z.: Dějiny správy v českých zemích do roku 1945, Praha 1989, str. 124 nn.

3) Tamtéž, str. 17 n.

4) Maur E.: Český komorní velkostatek v 17. století, Praha 1975, str. 69.

Pardubické panství bylo v rámci komorních statků svou rozlohou největší a také nejvýnosnější. Součástí komorních statků se stalo roku 1560, kdy jej od zadlužených Pernštejnů koupil císař Ferdinand I. pro svého syna Maxmiliána. Za Ferdinanda II. se stal součástí pardubického panství statek Smrkovice u Jičina, kde se nacházel hřebčín vybudovaný Albrechtem z Valdštejna.

Soupisu komorních zaměstnanců a jejich platů je uložen v SOA Zámorsk, fond velkostatek Pardubice, inv. č. 227, pod názvem Hlavní výtah požitků zaměstnanců panství v Čechách. Kniha je svázaná v tvrdých papírových deskách o rozměrech 24 x 38,5 cm. Na deskách je nalepen dvouhlavý říšský orel, na jehož hrudi je napsáno: *Kaiser königliche kammerral Herrschaft Pardubitz haubt Extract über Nütznissungen sammentlichen Bediensteten und anderen Ausgaben der Kaiser - königliche kammerral Güter im königreiche Böhmen*. Pod nadpisem byl původně napsán rok 1718, toto datum je však přeškrtnuto a upraveno na rok 1741. Za správné vročení považují rok 1741 vzhledem k tomu, že uváděný hejtman Brandlstein (resp. Brandstein) působil ve funkci hejtmana pardubického panství v letech 1733 - 1758.⁵⁾ Písemnost obsahuje 46 nefoliovaných listů stejného formátu. Na konci jsou navíc připojeny 2 listy menších rozměrů, jedná se o písemnost staršího původu z roku 1718. Soupis příjmů je napsán německou novogotickou kurzívou jednou písařskou rukou.

Extrakt zachycuje výdaje na platy zaměstnanců české královské komory. Příjmy jsou rozděleny do tří položek. Nejdříve je uveden pevný plat, pak následují deputáty, tzn. příjmy v naturáliích přepočítané na peníze a nakonec akcidence a další vedlejší příjmy, které nejsou přesněji určeny. Platy jsou vyčísleny v rýnských zlatých.⁶⁾

Na prvním místě je v soupisu uveden prezident české komory František Leopold hrabě ze Šternberka s celkovým platem 6000 zl. Za ním následují jmenovitě radové, úředníci kanceláře a účtárny, apelačního soudu, dvorských desek. Zahrnuti jsou zde také platy služebnictva a provozního personálu. Dále jsou vypočteny výdaje na úřednický aparát a zaměstnance horních měst a mincovního regálu, fiskálního úřadu a stavebního úřadu. Následují platy duchovních u sv. Víta a deputáty různým církevním institucím, penze, provize a almužny. Součástí extraktu jsou výdaje na platy zaměstnanců trutnovského a rychnovského polesí.

5) Sakař, J.: Dějiny Pardubic II/2, str. 169.

6) 1 zlatý rýnský = 60 krejcarů

Extrakt obsahuje platy osob zaměstnaných na jednotlivých komorních panstvích: Pardubice, Poděbrady, Kolín, Brandýs nad Labem, Přerov nad Labem, dále Zbiroh, Točnick, Králův Dvůr a Mirošov, Přisečnice a Hodkov. Na konci knihy je uveden celkový sumář těchto výdajů. V roce 1741 činily podle sumáře výdaje na platy všech zaměstnanců komory, tedy včetně pracovníků úřadů v Praze, horních měst a komorních panství 222 768 zl. 25 kr. 2 1/4 den. Přes polovinu této částky směřovalo na komorní panství.

Tabulka I

panství	výdaje na platy ⁷⁾	podíl v %
Pardubice	38913. 7. 2 1/2	34, 7
Poděbrady	15988. 43. 3 3/4	14, 3
Kolín	4353. 15. 3/8	3, 9
Brandýs	16683. 37. 5 3/4	14, 9
Přerov	1709. 17. 1 1/2	1, 5
Zbiroh	17732. 3. 5 1/2	15, 8
Točnick	2380. 1. 4 1/2	2, 1
Králův Dvůr	3498. 17. 1 1/2	3, 1
Mirošov	4640. 43. 4 1/2	4, 1
Přisečnice	5643. 10. 3	5, 0
Hodkov	644. 30. 1 1/4	0, 6
celkem	112186. 48. 4 3/8	100, 0

Soupis požitků zachycuje strukturu zaměstnanců pardubického panství na osmi dvoulístech. Hejtmanem byl tehdy vladyka Jan František Brandštajn, který tuto funkci vykonával v letech 1733 - 1758⁸⁾. Pardubické panství se na celkových výdajích na platy v rámci celé komory podílelo sumou 38 913 zl. 7 kr. 2 1/2 den., což je přibližně 17,5 %.

Zaměstnanci jsou v soupisu rozděleni do sedmi skupin - hospodářské oddělení (Wirtschafts), rybníční (Fiesh Partei) a lesní oddělení (Jäger Partei), císařský hřebčín v Kladrubech nad Labem, pivovary v Dašicích a v Semíně a enkláva ve Smrkovicích, kde se nacházel také hřebčín.

7) Částky zahrnují i výdaje na Jäger Parthey, které byly původně v sumáři uvedeny zvlášť.

8) Viz výše.

